

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

4/2023

4/2023

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIIY AXBOROTI
SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ilmiy-nazariy jurnal
2023, № 4, may

Jurnal 2003-yildan boshlab **filologiya** fanlari bo'yicha, 2015-yildan boshlab **fizika-matematika** fanlari bo'yicha, 2018-yildan boshlab **siyosiy** fanlar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2000-yilda tashkil etilgan.
Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2020-yil 24-avgust № 1103-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bosh muharrir o'rinbosari: Rasulov To'lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor
Mas'ul kotib: Shirinova Mexrigiyo Shokirovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Kuzmichev Nikolay Dmitriyevich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor (N.P. Ogaryov nomidagi Mordova milliy tadqiqot davlat universiteti, Rossiya)

Danova M., filologiya fanlari doktori, professor (Bolgariya)

Margianti S.E., iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya)

Minin V.V., kimyo fanlari doktori (Rossiya)

Tashqarayev R.A., texnika fanlari doktori (Qozog'iston)

Mo'minov M.E., fizika-matematika fanlari nomzodi (Malayziya)

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abuzalova Mexriniso Kadirovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor, xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Baqoyeva Muhabbat Qayumovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Umarov Baqo Bafoyevich, kimyo fanlari doktori, professor

Murodov G'ayrat Nekovich, filologiya fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Ahmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rasulov Baxtiyor Mamajonovich, tarix fanlari doktori, professor (Andijon davlat Pedagogika instituti rektori)

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Boboyev Feruz Sayfullayevich, tarix fanlari doktori (O'zR FA tarix instituti yetakchi ilmiy xodimi)

Jo'rayev Narzulla Qosimovich, siyosiy fanlar doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar nomzodi, dotsent

Quvvatova Dilrabo Habibovna, filologiya fanlari doktori, professor

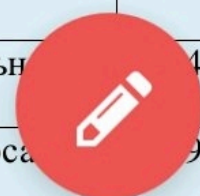
Axmedova Shoiri Nematovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonova Zilola Qodirovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Zaripov Gulmurot Toxirovich, texnika fanlari nomzodi, dotsent

TILSHUNOSLIK * LINGUISTICS *** ЯЗЫКОЗНАНИЕ**

Абузалова М.К., Юсупова А.Ш.	О некоторых моделях семантико-синтаксических групп лексем в тюркских языках	101
Юсупова А.Ш., Юлдашева Д.Н., Чуллиева Г.Т.	О невербальных средствах речи	108
Ahmedov A.R.	Pretsedent birliklar	115
G'aybullayeva N.I.	Konseptual tahlil usuli va birliklari xususida	119
Hayotova D.Z.	“Vatan” konseptining lingvokulturologik talqini (nemis va o'zbek tillari misolida)	124
Hojiyeva N.H.	O'zbek tilida meva nomlarini ifodalovchi atov birliklarining o'ziga xos xususiyatlari	129
Hojiyeva S.H.	Zulfiya Mo'minova she'riyatida milliy-madaniy xususiyatlarning leksik-poetik ifodasi	134
Husainova X.K.	Nemis va o'zbek tilshunosligida inkor kategoriyasining tasnifi	144
Khusenova M.U.	Lexicographic analysis of orphoepic terms	149
Maksudova M.U.	Types of multiculturalism. Cliches and stereotypes of a society and culture of diversity	153
Yokubova Sh.Y.	[Belgi-harakat] ma'noli fe'lli birikmalarning nutqiy imkoniyatlari xususida	158
Mehmonova Y.Ch.	Semasiologik lug'atlarda etnomadaniy so'z birikmalarining tavsifi	163
Norova M.F.	Literary and stylistic norms in speech	169
Rustamov I.T.	The role of folklore genres in language learning	173
Markova Y.S., Ruziyeva N.X.	Politeness as a subject of linguistic research	180
Murtazayev A.O.	Normativ-huquqiy hujjatlarda imlo qoidalari: muammo, sabab va yechim	185
Sobirova Z.R.	Euphemisms in English, Russian and Uzbek languages in the vocabulary of the limited sphere of consumption	191
Sobirova Z.R., Raxmonova M.Q.	Grammatical competences in the process of studying of language teaching applications in Uzbekistan	196
Saidova M.U., To'xtayeva M.O.	O'zbek va ingliz tilida ko'chirma nutq talqini	201
Yunusova M.Sh.	Shifokor kasbiy muloqotida tibbiy so'z va uning o'rni	207
Yunusova A.A.	Lisoniy shaxs nazariyasi va diskurs mohiyatiga zamonaviy yondashuvlar	214
Саидова М.Р., Авезова Д.С., Петрова Н.Е.	О конструциях чужой речи	219
Гафуров Б.З.	Текст медицинской рекламы как акт вербальной невербальной коммуникации	224
Джураева З.Р.	Отражение стереотипов русского этноса в паремиологических дискурсах	229

*Axmedov Atouлло Raxmatovich,
Buxoro davlat universiteti
O'zbek tilshunosligi va jurnalistika
kafedrası dotsenti
a.r.axmedov@buxdu.uz*

Annotatsiya: *Lingvokulturologiyaning asosiy o'rganish obyektlaridan biri hisoblangan pretsedent birliklar tizimini tadqiq etish asosiy o'rganish obyektlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada muayyan til egalariga yaxshi tanish bo'lgan va ularning lisoniy xotirasida saqlanadigan, nutqiy faoliyatda qayta-qayta murojaat qilinadigan pretsedent birliklar borasida fikr bildirilgan. Bunday birliklar kinofilm, multfilm, qo'shiqlar, mashhur asarlar, ularning qahramonlari nomi bilan bog'liq holda misollar keltirilgan.*

Kalıt so'zlar: *pretsedent birliklar, pretsedent nomlar, pretsedent tushunchalar, lingvomadaniyatshunoslik.*

ПРЕЦЕДЕНТНЫЕ ЕДИНИЦЫ

Аннотация: *Исследование системы прецедентных единиц, которая считается одним из основных объектов изучения лингвокультуры, является одним из основных объектов изучения. В данной статье высказывается мнение о прецедентных единицах, хорошо известных носителям определённых языков, хранящихся в их языковой памяти и неоднократно упоминаемых в речевой деятельности. Примеры таких единиц связаны с названиями фильмов, мультфильмов, песен, известных произведений и их персонажей.*

Ключевые слова: *Прецедентные единицы, прецедентные имена, прецедентные понятия, лингвокультурология.*

PRECEDENT UNITS

Abstract: *Research of the system of precedent units, which is considered one of the main objects of study of linguistic culture, is one of the main objects of study. In this article, an opinion is expressed about the precedent units that are well known to the speakers of certain languages and are stored in their linguistic memory and are repeatedly referred to in speech activity. Examples of such units are movies, cartoons, songs, famous works, and the names of their characters.*

Key words: *Precedent units, precedent names, precedent concepts, linguistic and cultural studies.*

Kirish. Bugungi kunda lingvomadaniyatshunoslik dunyo, xususan, rus tilshunosligida eng rivojlangan sohalardan biri bo'lib, bu borada salmoqli tadqiqotlar yaratilgan. Mazkur sohaga oid ishlarda tadqiqotchilarning olamning lisoniy manzarasi, lingvomadaniy konseptlar, lingvomadaniy kodlar, pretsedent birliklar, intertekstuallik, lisoniy ong, barqaror birliklarning lingvomadaniy xususiyatlari kabi masalalarga katta e'tibor qaratayotganliklarini kuzatish mumkin. Bunday tadqiqotlarda tilning barcha sath birliklari, xususan, so'z va matnning tamoman yangicha talqini va tahlili ustuvorlik qiladi [1]. Bunda lisoniy birliklarning nafaqat til qonuniyatlari, balki jamiyat, inson, madaniyat, ruhiyat, milliy mentalitet kabi omillar nuqtayi nazaridan ham tadqiq etilishi til ilmida yangi g'oyalar, yangi ilmiy qarashlar va tamoyillarning yuzaga kelishiga sabab bo'ldi.

Asosiy qism. Pretsedent birliklar til tizimini tadqiq etishning yetakchi yo'nalishlaridan biri bo'lgan lingvokulturologiyaning asosiy o'rganish obyektlaridan biri hisoblanadi [2]. Mazkur birliklarga bag'ishlangan tadqiqotlarda qayd etilishicha, *pretsedent* termini tilshunoslikda birinchi marta Y.N.Karaulov tomonidan rus tilida e'lon qilingan maqolada qo'llangan. Rus tilshunosligida muayyan til sohiblariga yaxshi tanish bo'lgan va ularning lisoniy xotirasida saqlanadigan, nutqiy faoliyatda qayta-qayta murojaat qilinadigan shaxs nomlari, barqaror so'z birikmalari, jumlar hamda matnlar pretsedent birliklar sifatida qayd etiladi [3].

Bu shuni anglatadiki, bir qancha tilshunos olimlar Y. N. Karaulov tomonidan taklif etilgan ushbu nazariyani davom ettirib, "pretsedent" tushunchasi va u bilan bog'liq boshqa mazmun qirralarini ochishga harakat qildilar.

Xususan, D. B. Gudkov, V. V. Krasnix, N. A. Golubeva, I. V. Zaxarenko, G. G. Slisshkina, G. F. Kovalev, Ye. A. Naximova va boshqalar ilmiy tadqiqotlari natijasida "pretsedent" terminining nazariy va amaliy mohiyatini kengaytirgan holda ochib berdilar.

Har qanday tilning boyishida o'zga tillardan so'z olish muhim vositalardan biri sanaladi. "Pretsedent" so'zi ham o'zbek tili uchun o'zlashtirma so'zdir. Mazkur so'zning o'zbek tilshunosligida mavjud filologik lug'atlarda aks etishi turlichadir.

1984-yilda nashr qilingan ikki tomli "Ruscha-o'zbekcha lug'at"ning ikkinchi tomida "pretsedent"terminiga quyidagicha ta'rif berilgan:

"ПРЕЦЕДЕНТ м. книж. (o'zidan keyin sodir bo'ladigan xuddi shu turdagi voqelarga namuna, o'rnak bo'la oladigan voqea, hodisa): o'xshash, teng. случай, не имеющий ~а прецеденти (o'xshashi, tengi) bo'lmagan hodisa; установить~ pretsedentni belgilamoq (o'tmishda xuddi shunday voqea yoki hodisa bo'lganini aniqlamoq); судебный ~ yur. sud pretsedenti".

A. Madvaliyev hammuallifligida 2013-yilda kirill va lotin alifbolarida nashr qilingan "O'zbek tilining imlo lug'ati"da ham "pretsedent" so'zi kiritilgan.

J. Bo'ronov, Sh. Bo'tayev, M. Irisqulov, K. Rahmonberdiyevlar tomonidan 2001-yilda nashr qilingan "English-Uzbek Dictionary" nomli ikki tilli lug'atda:

[precedent n – pretsedent, voqea, hodisa].

G'. Satimov tomonidan 1999-yilda Toshkentda nashr qilingan uch tilli "English-Russian-Uzbek Dictionary of Juridical Terms"nomli lug'atida:

[precedent n – прецедент, предшествующий – аввал бўлиб ўтган, содир этилган];

T. K. Sattarov, I. A. Imomovlar hammuallifligida 2014-yilda "English-Russian-Uzbek Comprehensive Law Dictionary" nomli uch tildagi lug'atida:

[precedent – 1. прецедент, 2. предварительный; предшествующий – 1. прецедент, 2. dastlabki, oldingi] (12, 552) tarjimalari mavjud.

Ammo izlanishlarimiz natijasida o'zbek tilining hozirga qadar nashr qilingan etimologik lug'atlarida hamda E. M. Ma'rufov tahriri ostida 1981-yilda nashr qilingan "O'zbek tilining izohli lug'ati", E. Begmatov va boshqalar hammuallifligida 2007-yilda nashr qilingan "O'zbek tilining izohli lug'ati" nomli lug'atlarida, shuningdek, T. Umarov mas'ul muharrirligida 1990-yilda nashr qilingan "Ensiklopedik lug'at"da "pretsedent" so'zining kiritilmagani va izoh keltirilmaganini ta'kidlash mumkin.

Buning sababi esa "pretsedent" termini o'zbek tiliga rus tili orqali yurisprudensiya termini sifatida kirib kelgan. Ya'ni faqatgina muayyan doiradagi shaxslar iste'molidagi termin sifatida ishlatilgan.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, so'zlar boshqa tillarga vositachi til orqali kirib keladi. Xususan, "pretsedent" termini ham dastlab rus tiliga boshqa Yevropa tillaridan, aynan ingliz va fransuz tillaridan kirib kelgan. Ushbu termin O'rta asrlarda ingliz tiliga, fransuz tilidan, o'z navbatida, fransuz tiliga esa lotin tilidagi praecedent, praecedns, pracedere shaklida kirib kelgan.

D.Xudoyberganovanning fikricha, rus tilshunosligida muayyan til egalariga yaxshi tanish bo'lgan va ularning lisoniy xotirasida saqlanadigan, nutqiy faoliyatda qayta-qayta murojaat qilinadigan shaxs nomlari, barqaror so'z birikmalari, jumlar hamda matnlar pretsedent birliklar sifatida qayd etiladi. Pretsedent hodisalar haqidagi nazariya asoschilaridan biri D.B.Gudkov tilni o'zlashtirishning milliy-madaniy va qomusiy darajasi bilan bog'liq bo'lgan ayrim voqea, fakt, nom, matnlarni pretsedent hodisalar sifatida baholab, ularning lingvomadaniy hamjamiyatning aksar vakillariga tanish bo'lishini, ularning xotirasida saqlanib turishini ta'kidlaydi hamda bunday birliklarning nutqda aktuallashtirishga ko'rinishlarini pretsedent birliklar deb hisoblaydi [3,88].

Demak, pretsedent birliklar ma'lum bir millatda mashhur bo'lgan, o'sha til sohiblari uchun muayyan assotsiatsiyani hosil qila oladigan, ommalashgan kinofilm, miflar, afsonalar, qo'shiqlar, diniy matnlar, latifalar, ertaklar, Qur'on va Hadislar, mashhur shaxslar, mashhur asarlar nomlari, mashhur voqealar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ular orasida pretsedent nomlar alohida ahamiyatga ega bo'lib, mumtoz adabiyotda mashhur shaxslar, asarlar nomlarini keltirish asosida yuzaga keladigan talmeh san'atiga juda o'xshaydi.

Pretsedentlik intertekstuallik tushunchasi bilan bog'liq, aniqrog'i, uning ichiga kiruvchi hodisadir. Badiiy matnda intertekstuallik hodisasini batafsil tadqiq etgan M.Yo'ldoshev unga shunday ta'rif beradi: "Muayyan badiiy matn tarkibida o'zga matnlarga daxldor unsurlarning mavjudligi shu matnning intertekstualligidir". Ayrim tadqiqotlarda pretsedentlik intertekstuallikning bir turi sifatida qayd etilgan.

Pretsedentlik intertekstuallikning namoyon bo'lish shakllaridan biri bo'lib, til sohiblarining asosiy qatlamiga yaxshi tanish ekanligi, nutqda qayta-qayta qo'llanishi bilan xarakterlanadi. Ma'lum ijodkorga, ma'lum asarga tegishli bo'lgan jumalarni o'z nutqimizga moslab ishlataveramiz. Pretsedent birlikni nutqda qo'llaganda, qaysi asardan ekanligi, yoki kimga tegishliligi aniq sezilib turadi. Nutqda qaysi asardan kiritma qilinayotganini aytish shart emas. Kuzatishlarimizga ko'ra, pretsedent jumlar, ayniqsa, so'zlashuv uslubida juda ko'p qo'llaniladi. Xususan, kinofilm qahramonlari tilidan aytilgan ayrim gaplar yoki qo'shiq satrlari kishilar o'rtasida tez mashhur bo'lib ketadi. Bunday jumalarni til egalari o'z nutqiy vaziyatiga moslagan holda ishlatadi. So'rov natijasida quyidagi pretsedent jumlar bugungi kunda ko'p qo'llanishi aniqlandi:

Masalan, Ha, tinib-tinchimagan odamlare nimalarni o'ylab topishmaydiya?! ("Mahallada duv-duv gap"), Ovqatingni yemaysanmi, o'g'lim? ("Mahallada duv-duv gap"), Haliyam sovuqmi? Sovuqqq, jjudayaaam sovuqq! (Multfilm. "Qizaloq va quyunchalar"), Men qoramanmi? (Otello), Alvastijon, alvasti, qo'rqa, hurmat qiladi (Multfilm. "Hurmat talab alvasti"), Choy, choy buncha ko'p choy ichishmasa bular ("Suyunchi"), Qolganini mani maktabimda o'qiydi. ("Suyunchi") Buvijon, buvijon ko'z'laringiz buncha katta-katta ("Qizil shapkacha"), Vaqillama kampir, o'zim bilaman ("Zumrad va Qimmat") Marg'ilonda shundoq kelinimiz bor ekan, bilmay yurgan ekanmiz ("O'tkan kunlar") Endi turqimni har kuni ko'rasiz ("Chimildiq") Sekinroq gapirsangiz, yozib olsam ("Shurik") O Marfusha, Marfusha g'am-g'ussaga ne hojat? ("Ivan Vasilevich o'z kasbini o'zgartiradi").

N.Pyego-Gro intertekstuallikka bag'ishlangan tadqiqotida pretsedent birliklarni 4 ga bo'ladi:

1. Sitata. 2. Referensiya. 3. Qo'shtirnoqsiz ko'chirma. 4. Allyuziya. [2]

Pretsedent birliklar bir necha turga bo'linadi: pretsedent jumlar, pretsedent matnlar, pretsedent nomlar.

Pretsedent jumlar – predikativ yoki nopredikativ xarakterdagi, ko'pincha uzvlari yig'indisining mazmuni umumiy mazmuniga to'g'ri kelmaydigan, til egalari nutqida qayta-qayta murojaat qilinadigan mashhur birliklar. Bundan tashqari sitata, maqol, metal, ibora, turg'un o'xshatish va metaforalar ham kiradi. Masalan, Xo'rozqand chet elniki desa yotib olib yalaydi (S.Ahmad "Kelinlar qo'zg'oloni"), Bir tovuqqa ham don kerak, ham suv kerak, deganlaridek (S.Ahmad "Kelinlar qo'zg'oloni") O'ng tush bo'lmas, tush o'ng bo'lmas ("Malika budur").

Pretsedent matn – lingvomadaniy hamjamiyat vakillariga yaxshi tanish bo'lgan, ular tomonidan qayta-qayta murojaat qilinadigan, asl ko'rinishida yoki ayrim o'zgarishlar bilan qo'llaniluvchi mashhur matn. Y.N.Karaulov pretsedent matnlarga shunday ta'rif beradi: "Birdan ortiq shaxsga tegishli bo'lgan, ularning bilish va hissiy munosabatlarida u yoki bu shaxs uchun ahamiyatli bo'lgan, ya'ni mazkur shaxs bilan aloqador odamlarga juda yaxshi tanish bo'lgan va, nihoyat, til egalari diskursida qayta-qayta murojaat qilinadigan matnlar" [4] pretsedent matnlardir. Masalan, xalq dostonlarining deyarli hammasida uchraydigan ifoda va tasvirlar folklorshunoslikda "epik qoliplar" deyiladi. Ular xalq dostonlarida takrorlanib turadigan holatlar tasvirida qo'llaniladi. Dostonlarning boshlanish va tugallanishi, personajlarning ko'rinishi, o'zaro munosabatlari, tulporlarga berilgan ta'riflar, safar yoki jang tasvirida epik qoliplardan foydalaniladi. Misol uchun: "Dam shu damdir, o'zga damni dam dema, Boshing eson, davlatingni kam dema" yoki: "Kokillarim eshilgandir tol-tol, Har toliga bersa yetmas dunyo mol".

Quyidagi she'riy parchalarni ham pretsedent matn sifatida qo'llasak bo'ladi.

Daryo toshqin, suvlar to'lqin,

O'tolmayman-a, yor-yor,

Otim oriq, manzil uzoq,

Yetolmayman-a, yor-yor.

Na bo'ldi, nigor-o, bizga aslo qaramaysiz,

Guldek ochilib, g'unchai humro, qaramaysiz!

Voy-dod, qaramaysiz!... ("Parvona")

-Choyni mana bu piyolada ichamiz... Ona yurtim bag'ridan zuvolaasssi, Toshkeeeent p-i-y-o-l-a-s-i....("Uchrashuv")

O.E.Artemovanning so'zlari bilan aytganda, pretsedent janrlar madaniy axborotning "akkumulyatori"dir [5]. Pretsedent matnlar pretsedent birliklarning bir turi bo'lib, o'zida muayyan millat til egalari xos bo'lgan lisoniy xotirani aks ettiradi. Hozirgi vaqtda xususan rus tilshunosligida bu borada ko'plab tadqiqotlar amalga oshirilgan.

Pretsedent nomlar – mashhur matnlar yoki vaziyatlar bilan bog'liq bo'lgan nomlar, shuningdek, muayyan sifatlarning namunaviy yig'indisiga ishora qiluvchi ramziy nomlar. Masalan, Alpomish, Majnun, Farhod, Samarqand. I.Darveshov pretsedent nomlar deganda juda mashhur matnlar bilan bog'liq (Qori

Ishkamba, Maysara, O'tkuriy kabi), vaziyatlar bilan bog'liq (Jaloliddin, Mahmud Tarobiy, Shiroq kabi) atoqli otlarni keltirib o'tadi [6]. Pretsedent nomlar yuzaga kelish motiviga ko'ra turlicha bo'ladi. Ular badiiy matnlar, diniy matnlar, mashhur va qiziq voqealar, afsona, rivoyat, ertak, latifa, kinofilmlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Masalan: Layli, Majnun, Xizr, Nasriddin Afandi, Shum bola, Qora botir, Tohir, Zuxra, Sotti kabi nomlar mashhur nomlar hisoblanadi.

Xulosa qilish mumkinki, pretsedent birliklar: pretsedent jumla, pretsedent matn, pretsedent nomlar inson ongida, xalq madaniyatida obrazli tasavvurlarning yaxlit umumiy shaklga kelishi sanaladi. Demak, barcha pretsedent birliklar insonlar nutqida tez-tez ishlatilib turiladi. Bu ixchamlashtirilgan birliklar, o'zining ekspressiv ta'siri bilan ajralib turadi. Nutqda pretsedent birliklardan foydalanish "tarixga bir nazar" solishga, eslashga, xotirlashga chaqiradi.

ADABIYOTLAR:

1. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учебное пособие. – М.: Academia, 2001. – С. 5.
2. Xudayberganova D. *Matnning antroposentrik tadqiqi. Monografiya.* – Toshkent: Fan, 2013.
3. Караулов Ю. Н. *Активная грамматика и ассоциативно-вербальная сеть: Изд-во Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 1998.* – 180 с.
4. Караулов Ю. Н. *Показатели национального менталитета в ассоциативно-вербальной цепи// Языковое сознание и образ мира. Сборник статей/ отв.ред. Н. В. Уфимцева–М., 2000.* –С. 191–206.
5. Караулов Ю.Н. *Русский язык и языковая личность.* – М.: Наука, 1987. – 263 с.
6. Артемова О.Е. *Лингвокультурная специфика текстов прецедентного жанра "лимерик": На материале английского языка: Дис... канд. филол. наук.* – Уфа: БашГУ, 2004. – С. 24.
7. Darveshov I.O'. *Lingvokulturologiya. Namangan, 2021.* – В 120.
8. Бўронов Ж., Бўтаев Ш., Ирискулов М., Раҳмонбердиев К. *English-Uzbek Dictionary.* — Т., 2001. — 466 б.
9. *Русча-ўзбекча луғат. II том.* —Т., 1984. — 195 б.
10. Сатимов F. *English-Russian-Uzbek Dictionary of Juridical Terms.* — Т., 1999. — 208 p.
11. Саттаров Т.К., Имомов И.А. *English-Russian-Uzbek Comprehensive Law Dictionary.* — Т., 2014. — 552 p.